

Bankamálið:

Ein sera løgin kanning

Tann kritikkur sum verið hevur av bankakanningini kann nú væl hava við sær, at kanningarhátturin verður broyttur. Fleiri flokkar í Fólkinginum krevja nú beinleiðis, at avhoyringarnar verða almennar og støða verður tikin til mistøk og vansketni

SVEINUR POULSEN

Tað sær út til, at tann føroyska bankakanningin fær avleiðingar í Danmark.

Ikki fyri ráðharrar ella embætismenn, men fyri hvussu tilfar kanningar skulu skipast í framtíðini.

Tá Tamila-málið var frammi fyri nøkrum árum síðani, stóðst stórt orðaskifti á Fólkinginum um hvussu tilfar kanningar skulu skipast.

Kanningin um Tamila-málið varð skipað sum ein dómakanning undir leiðslu av Mogens Hornslet, høgstarættardómara.

Mogens Hornslet legði ikki fingrarnar ímillum í sínari niðurstøðu og tað var beinleiðis orsök til, at stjórnin hjá Schlüter legði frá sær, og Nyrup tók við sum forsætisráðharri.

Fyri fleiri politikarar hevði henda kanning eisini stórar fylgjur.

Grethe Fenger Møller varð í rættinum dømd fyri at hava logið fyri kanningarleiðaranum um sín leiklut, varð dømd og hvarv síðani av politiska pallinum.

Britta Schall Holberg fekk eisini trupulleikar av sínum leikluti, og tí fór hon eisini úr politikki.

Áðrir politikarar høvdu aðrar trupulleikar at dragast við. Viggo Fischer verður framhaldandi mintur á kanningina við setninginum »Det husker jeg ikke«.

Hetta var hansara fasta svar til allar spurningarnar frá Hornslet dómara. Heldur ikki hann situr í Fólkinginum meir.

Men tann sum fekk størstar trupulleikar, var Erik Ninn-Hansen, løgmálaráðharra. Hann varð stevndur inn fyri Ríkisrættin, og tað er óvanliga sjáldan, at tað hendur í Danmark.

Eisini embætismenn fingur koyrilin at smakka.

Onkrir teirra vórðu fluttir í annað starv, meðan aðrir fingur ávaringar.

Ynsktu annan kanningarhátt

Í orðaskiftinum aftaná Tamila-kanningina kom greitt fram, at Vinstri-flokkurin og Konservati flokkurin ynsktu annan kanningarhátt.

Teir søgdu alla tíðina, at tað var skeiðt at stevna Ninn-Hansen fyri Ríkisrættin og hildu ikki, at tað í framtíðini skuldi verða møgult at koma til slíkar niðurstøður.

Hetta varð eisini beinleiðis orsök til, at Konservati flokkurin vildi hava eina kanningarnevnd mann- og við serfrøðingum, heldur enn eina dómakanning.

Politikararnir vildu ikki hava, at ein dómari skuldi seta teir uppá pláss ella geva teimum ákoyringar. Tí skuldu teir nokk taka sær av sjálvi.

Fyri at fáa kvalifiseraða hjálpa á økinum setti Fólkingið eina nevnd at arbeiða við einum uppskoti til hvussu slíkar kanningar skulu skipast í framtíðini. Nordskov-Nielsen nevndin hevur nú sitið í fleiri ár, men enn er onki útspæl komið haðani.

Tað skilst tó á øllum brøðrum, at tað ikki fer at taka so langa tíð afturat áðrenn nevndin leggur fram uppskot sítt.

Harður dystur

Tí leikaði tað hart á millum londini bæði, tá ið eitt samt føroyskt lóting kravdi at danska stjórnin setti eina dómakanning fyri at kanna hvat var farið fram í bankamálinum.

Danska stjórnin setti hælarnar í bakkan og vildi ikki geva seg.

Úrslitið kenna vit. Bankamálið varð kannað av eini

serfrøðinganevnd, sum skuldi greiða frá hvat fram var farið, men annars onki meira.

Hetta ráðið tykist nú at venda enn einaferð.

Og so lógið tað ljóðar, so sær út til, at Fólkingið er á veg aftur til útgangsstøði, nevniliga til dómakanningarnar.

Millum annað er orsök tann, at í teimum kanningunum verður støða tikin til mistøk og vansketni.

Bjørn Elmquist, formaður í rættarnevndini hjá Fólkinginum sigur, at tað ikki er rætt, at Fólkingið bert hevur ein kanningarhátt.

– Min meting er, at Fólkingið hjá málið til mál skal meta um hvør kanningarháttur skal brúkast.

– Mál við nógvari politiskari íblanding skulu viðgerast fyri opnum hørðum, meðan mál, har embætismennir eru íblandaðir skulu viðgerast fyri afturlatnum hørðum.

Somuleiðis skulu krøvini til vitniábyrgd verða ymisk sigur hann.

– Fyri afturlatnum hørðum við vitniábyrgd, og fyri almenninginum undir øðrum treytum.

– Tað hevur týðning, at almenningurin kann hava álit á frágreiðingunum og niðurstøðum.

Bjørn Elmquist heldur tó ikki, at tað er neyðugt, at tað er ein høgstarættardómari sum stendur fyri kanningini.

– Eg rokni við at tað er betri um tað er ein landsrættardómari stendur fyri kanningini.

Óansæð hvat hendur, so eru tað Fólkingið og stjórnin sum skulu taka avleiðingarnar av niðurstøðunum í einari kanning.

Framsøgumaðurin í rættarmálum hjá Vinstra-flokkinum, Birthe Rønne Hornbech, er samd við Bjørn

Ein meiriluti í Fólkinginum ynskir at broyta kanningarháttin, tá tað ræður um mál sum eitt nú Tamila-, Spar Nord- og Føroya Banka-málið

Elmquist.

– Vit vóru væl greið yvir, at frágreiðingin í Føroya Banka-málinum onki fór at siga um ráðharraábyrgd, tí tað hevði hon ikki fingið heimild til. Men vit mugu so samstundis viðganga, at tað er trupult at brúka frágreiðingina til nakað, uttan at gera eitt eyka kanningararbeiði.

Bjørn Elmquist gleðist yvir, at Vinstri-flokkurin hevur broytt hugsan:

– Men eg havi enn ikki hoyrt teir siga, at Tamila-málið fekk ein rættan enda, og at tað var rætt at stevna Ninn-Hansen fyri Ríkisrættin.

Eisini Konservati flokkurin er við at broyta hugsan. Framsøgumaðurin hjá teimum í hesum máli, Hans Engell, sigur:

– Eg má viðganga, at úrslitið av Føroya Banka-málinum hevur verið so vána-ligt, at vit mugu taka støðu til, um vit í framtíðini skulu hava tað við í slíkar kanningar, at tær skulu meta um

vansketni og mistøk.

Hann er tó ikki bangin fyri at Fólkingið endar aftur í sama sporið sum áðrenn Tamila-málið.

– Um kanningararbeiðið hjá Nordskov-Nielsen endar við, at vit enda aftur har vit vóru, ja so er tað tragikomiskt, sigur Hans Engell, og leggur afturat:

– Og tað rokni eg við, at Fólkingið kemur at angra.

Kanning uttan niðurstøður

Sum sagt, varð Tamila-kanningin orsök til, at Fólkingið kravdi broytingar í kanningarháttinum.

Tað sum fyri føroyingar var so óheppið var, at tá kravið um kanning kom hjá Føroyum, vóru ongir rættislingar gjørdar.

Tí varð kanningin skrúvað saman so at hon passaði teimum konservativu best.

Fyri afturlatnum hørðum, uttan dómara og uttan meting av mistøkum og vansketni.

Um føroyingar vóru

nøgdir við tað teir fingur, hevði eftir øllum at døma ongan týðning.

Vit standa eftir við eini kanning, sum danskir politikarar ikki kunnu brúka, tí teir skulu gera fleiri kanningar fyri at kenna tað veruliga úrslitið.

Og vit standa eisini eftir við einari kanning sum onki sigur um ábyrgdina hjá Den Danske Bank, ella um møgulega endurgjaldsskyldu.

Og vit standa eftir við eini kenslu av, at danskir embætismenn hava snýtt okkum soleiðis, at vatnið rennur av okkum.

Men tað hjálpir onki, tí kanningarnevndin hevur onki sagt um tað.

Tað skuldi hon heldur ikki, tað var ongantíð áttanin.

Ein løgin kanning, sum var nógv betri fyri tey sum settu gongd á bankamálið, enn hon var fyri tey sum vórðu rakt av tí.

Ein sera løgin kanning.

Kanningarnevnd við avmarkaðari heimild

Áhugin í Fólkinginum fyri at broyta kanningarháttirnar lýsir trupulleikarnar Grønberg-nevndin hevði, tá hon fór undir arbeiði sítt. Arbeiðsøki hjá nevndini var sera avmarkað.

SVEINUR POULSEN

Tá ið Fólkingið á sinni eftir drúgt orðaskifti setti Grønberg nevndina at kanna bankamálið, fekk nevndin ein fastan setning

at arbeiða eftir.

Arbeiðssetningurin var sera avmarkað, og tað hevur gjørt tað trupult hjá kanningarnevndini at fáa greiða á øllum leiklutum í málinum.

Kanningin skuldi ikki umfata orsøkina til bankakreppuna, men bara bankabjargingina, og serliga umstøðurnar í sambandi við partabævaðbytið.

Men nevndin skuldi ikki

meta um hvønn týðning lógargrundarlagið hevði fyri málinum.

Børsen setti í gjár spurnartekin við virðið av kanningini.

Sambært blaðnum hava eygleiðararnir givið fleiri dømi um manglar við kanningini.

Millum annað er ikki greitt, hvørja vitan Nyrup fekk um kapitaltørvin, tá hann í januar tók við eftir Schlüter.

Nevndin hevur heldur onki fingið at vita um, hví Nyrup ikki greiddi Maritu Petersen frá støðuni, hóast embætismennirnir bóðu

hann gera tað.

Kanningarnevndin viðger nágrenniliga um talan var um eitt handilsligt ella politiskt býti, og ger greitt, at hon heldur talan vera um handilsligt býti, men fær tó ikki staðfest, hvat teir ymsu luttakararnir halda um tann spurningin.

Kanningarnevndin fer ikki í dýpdina við spurninginum um Hafnia/Baltica og Føroya Banka.

Kanningarnevndin ger onki við »kompetansuna« hjá Figgjarmálaráðharranum mótevnis figgjarnevndini, Figgjareftirlitinum, sum ikki er hansara

umráði, og Tjóðbankanum.

Tað verður heldur ikki viðgjørt, hvat er farið fram millum teir ymsu fundirnar.

Upplýsingar eru strikaðir av skjølum uttan frágreiðing, men tað ger nevndin heldur onki við.

Kanningarnevndin greiðir frá at danskir embætismenn við bankakreppuni sum jarnbrot vildu kroysta føroyingar at loysa búskaparkreppuna, men tekur ikki støðu til, um teir arbeiðu aktivi fyri, ella góðtøku, at føroyingar stóðu eftir við allari ábyrgd fyri bankakreppuni.